

Sygnatura akt VIII GC 173/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 lutego 2017 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie VIII Wydział Gospodarczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Leon Miroszewski

Protokolant: Starszy sekretarz sądowy Emilia Marchewka

po rozpoznaniu w dniu 7 lutego 2017 roku w Szczecinie

na rozprawie

sprawy z powództwa syndyka masy upadłości (...) (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w S.

przeciwko (...) z siedzibą w B. ((...))

o zapłatę

I. zasądza od pozwanego (...) z siedzibą w B. na rzecz (...) (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w S. kwotę 120.000,00 (sto dwadzieścia tysięcy) euro z ustawowymi odsetkami od dnia 10 czerwca 2015 roku, a od dnia 1 stycznia 2016 roku z ustawowymi odsetkami za opóźnienie;

II. oddala powództwo w pozostałej części;

III. zasądza od pozwanego na rzecz (...) (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w S. kwotę 7.208,50 (siedem tysięcy dwieście osiem 50/100) złotych tytułem kosztów procesu;

IV. zasądza od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sąd Okręgowy w Szczecinie kwotę 25.550,00 (dwadzieścia pięć tysięcy pięćset pięćdziesiąt) złotych, tytułem kosztów sądowych, który powód nie miał obowiązku uiścić.

Sygnatura akt VIII GC 173/16

UZASADNIENIE

Syndyk masy upadłości (...) 69 (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w S. wniósł o zasądzenie od pozwanego (...) z siedzibą w B. kwoty 158.876,46 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 10 września 2014 roku o zasądzenie kosztów procesu.

W uzasadnieniu podniósł, że upadła spółka zawarła z pozwanym umowę o świadczenie usług w zakresie wsparcia logistycznego, ochrony prawnej przewożonych towarów, bezpieczeństwa w transzycie oraz innych czynności logistyczno-administracyjnych. Strony umówiły się na wynagrodzenie ryczałtowe w wysokości 10.000 euro miesięcznie, przy czym fakturowanie miało się odbywać raz na 15 miesięcy z dołu. Pozwany wystawił upadłej cztery faktury z tytułu wykonania umowy: nr (...), z 27 lutego 2014 roku na kwotę 500 euro, nr (...) z dnia 30 kwietnia 2014 roku na kwotę 6.000 euro, nr (...) z dnia 20 maja 2014 roku na kwotę 3.000 euro oraz nr (...) z dnia 12 czerwca 2014 roku na kwotę 150.000 euro. Upadła w dniu 16 czerwca 2014 roku zapłaciła pozwanemu kwotę 120.000 euro tytułem wynagrodzenia objętego fakturą nr (...), a ponadto dokonując rozliczeń na podstawie wymienionej umowy

upadła dokonała kompensaty nr (...) /14/08/7 z dnia 31 sierpnia 2014 roku należności z faktur wystawionych przez pozwanego z jej należnościami, a więc kompensaty pozostałej kwoty z faktury nr (...) – 30.000 euro. Nadto zgodnie z kompensatą nr (...) /14/08/7 z dnia 31 maja 2014 roku upadła dokonała potrącenia należności z faktury nr (...) w kwocie 6000 euro z wierzytelnością pozwanego w kwocie 24.852,00 złotych a więc w zakresie należności na rzeczy upadłej do wysokości 5.909,89 euro, oraz kwoty 3000 euro z faktury nr (...) z kwotą z wierzytelnością pozwanego w kwocie 12.426,00 złotych, a więc w zakresie należności upadłej do wysokości 2.966,77 euro.

Powód podniósł, że wobec złożenia wniosku (...) (...) sp. z o.o. o ogłoszenie jej upadłości, dokonana wypłata z dnia 16 czerwca 2014 roku oraz kompensaty z dnia 31 maja 2014 roku i 31 sierpnia 2014 roku stanowią czynności bezskuteczne z mocy prawa w stosunku do masy upadłości na podstawie art. 128 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze. W zakresie odsetek syndyk podniósł, że należą się one od dnia ogłoszenia upadłości (...) (...) sp. z o.o., co nastąpiło w dniu 10 września 2014 roku.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda zwrotu kosztów procesu. W uzasadnieniu podniósł, że nie dokonywał z upadłą czynności prawnych ani faktycznych objętych pozwem, a więc nie podpisał umowy z dnia 4 stycznia 2013 roku, nie otrzymał faktur ani not wewnętrznych załączonych do pozwu. Podpisy i pieczętki znajdujące się na dokumentach załączonych do pozwu nie należą do pozwanego. Pozwany zaprzeczył też aby otrzymał od upadłej kwotę wskazaną w załączonym do pozwu dowodem przelewu z dnia 17 czerwca 2014 roku podnosząc, że numer konta wskazany na przelewie nie należy do niego. Na koniec stwierdził, że łączyły go z upadłą stosunki gospodarcze, ale inne niż dochodzone w niniejszym procesie.

Stan faktyczny

Postanowieniem Sądu Rejonowego Szczecin-Centrum w Szczecinie z dnia 20 września 2014 roku została ogłoszona upadłość (...) (...) sp. z o.o. z likwidacją majątku upadłego. Wcześniej, bo w dniu 4 stycznia 2013 roku, została zawarta została pomiędzy upadłą a pozwanym, jako zleceniobiorcą, umowa w sprawie świadczenia usług w dziedzinie (...) support, ochrony towarów w transporcie, bezpieczeństwa w tranzycie oraz pozostałej logistyki i administracji. Wynagrodzenie zleceniobiorcy ustalono jako ryczałtowe, w wysokości 10.000 złotych miesięcznie, przy czym fakturowanie miało nastąpić raz na 15 miesięcy z dołu po upływie tego okresu. Umowę zawarto na czas nieokreślony.

Dowody : - umowa dnia 4 01 2013 roku z tłumaczeniem (k. 9-15);

- postanowienie z dnia 10 09 2014, sygnatura XII GU 97/14 (k.8).

Pozwany wystawił upadłej faktury: nr (...) z dnia 27 02 2014 na kwotę 500 euro brutto gdzie jako tytuł wskazano „konsultacje”, nr (...) z dnia 30 04 2014 roku na kwotę 6.000 euro tytułem „konsultacje marzec, kwiecień”, nr (...) z dnia 20 05 2014 roku na kwotę 3.000 euro tytułem „konsultacje”, nr (...) z dnia 12 05 2014 roku na kwotę 150.000 euro gdzie jako tytuł wskazano „zgodnie z umową”.

Dowody : - faktury wystawione przez pozwanego upadłej z przeliczeniem kwot z tych

faktur na złote polskie (k. 17-27).

Upadła zapłaciła pozwanemu kwotę 120.000 euro jako tytuł przelewu wskazując fakturę (...) w dniu 15 czerwca 2014 roku. Wpłata nastąpiła na rachunek podany przez pozwanego w wystawionych upadłej fakturach. W dniach 31 maja 2014 roku i 31 sierpnia 2014 roku w systemie komputerowym upadłej wygenerowano pisma, bez podpisu, wskazujące na ich wydanie przez upadłą, o nazwach „Kompensata dokumentów”. Wygenerowanie takich dokumentów mogło służyć zarówno przesłaniu do kontrahenta w celu uzgodnienia sald, jak i rozliczeniu własnych ksiąg. W tych pismach wskazano na dokonanie kompensaty zobowiązań wobec pozwanego wynikających z faktur (...), przeliczonych na złote polskie, odpowiednio w zakresie kwot: 30.000 euro i 8.876,46 euro, z należnościami na rzecz upadłej, wynikającymi z faktur: nr (...), z powołaniem się na trójstronne porozumienie z dnia 8 11 2013. To porozumienie zostało zawarte przez upadłą reprezentowaną przez prezesa zarządu wiceprezesa zarządu D. M., (...) 69 (UK) Ltd. (spółką prawa

brytyjskiego) i pozwanego, który był reprezentowany przez prezesa zarządu A. C., który był jednocześnie prezesem zarządu upadłej.

Dowody : - potwierdzenie przelewu (k. 28)

- „kompensaty dokumentów” (k. 29-30);

- faktury nr (...),

nr (...) (k. 37-42);

- Trójstronne porozumienie kompensaty (k. 75-79);

- zeznanie świadka A. K. (rozprawa w dniu 7 lutego 2017 roku

k. 82-83, 87);

- przesłuchania powoda (rozprawa w dniu 7 lutego 2017 roku - k. 83-85, 87).

Ocena dowodów

Stan faktyczny sprawy przedstawiono w przeważającej części w oparciu o dowody pisemne przedstawione przez powoda. Dowody z zeznań świadka A. K. pozwoliły na uzupełnienie danych o okolicznościach wygenerowania niepodpisanych druków o nazwie „kompensata dokumentów” i znaczeniu tych wydruków. Konsekwencje prawne powyższego zostaną przedstawione niżej. Podobnie przesłuchanie powoda – służyło uzupełnieniu danych o rozliczeniach pomiędzy upadłą a pozwanym, a także powiązaniom korporacyjnym pomiędzy tymi podmiotami, w tym w zakresie tożsamości personalnej ich zarządów.

W sprawie dowodu przelewu kwoty 120.000 euro nie ma podstaw do przyjęcia, że przelew ten nastąpił na innych rachunek niż rachunek pozwanego. Pozwany nie przedstawił danych na temat swojego rachunku, a nadto rachunek, na który dokonała wskazanej wpłaty, został wskazany w fakturach wystawionych przez pozwanego.

Dowód w postaci trójstronnego porozumienia służył ustaleniu treści czynności prawnych w sprawie rozliczeń z udziałem upadłej i pozwanego, a więc także ustaleniu, czy strony umówiły się co do kompensaty, na której dokonanie powołał się powód domagając się zasądzenia kwoty objętej kompensatą, na którą wskazywały pisma o nazwie „Kompensata dokumentów”. Jest to zagadnienie oceny prawnej sprawy, która zostanie przedstawiona niżej.

Ocena prawna.

Podstawa prawna roszczenia zawiera się w art. 128 ust. 2 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze (w brzmieniu poprzedzającym obecną treść ustawy Prawo upadłościowe), zgodnie z którym czynności prawne odpłatne upadłego będącego spółką, dokonane między innymi z ze spółkami powiązanymi, są bezskuteczne w stosunku do masy upadłości jeżeli zostały dokonane w terminie 6 miesięcy przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości. Z kolei podstawą prawną żądania zasądzenia tego, co pozwany uzyskał na skutek czynności bezskutecznej w stosunku do masy upadłości, jest art. 134 ust. 1 p.u.n.

Powództwa na podstawie art. 127 i 128 p.u.n. należą do powództw, w których rozstrzygnięcie ma charakter deklaratoryjny. Jest to sytuacja odmienna od określonej w art. 527 § 1 k.c., w której wyrok ma charakter konstytutywny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2001, IV CSK 184/07).

D. wyroku w sprawie takiego powództwa oznacza, że bezskuteczność, o której mowa w powołanych przepisach, następuje z mocy prawa. Stwierdzenie bezskuteczności jest więc usankcjonowaniem stanu, który, o ile spełnione zostały cechy czynności prawnych wymienione w powołanych przepisach, już istnieje.

W świetle art. 128 ust. 1 i 2 p.u.n. kwalifikacja czynności prawnych jako bezskutecznych w stosunku do masy upadłości odbywa się według kryterium ich odpłatności, a także przez określenie ich adresata. Nie jest natomiast ważne (inaczej niż w świetle art. 127 ust. 1 p.u.n.), czy odpłatność czynności, o których mowa w powołanym przepisie jest, czy nie jest, niewspółmierna do świadczenia upadłego. Omawiana regulacja zawiera domniemanie prawne niewzruszalne, że odpłatna czynność upadłego, z tymi osobami, o których w niej mowa, we wskazanym tam okresie poprzedzającym zgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości, następuje z pokrzywdzeniem wierzycieli.

Jak widać, poza cechą odpłatności istotne jest również kryterium czasowe i powiązanie upadłego z drugą stroną czynności. Chodzi o czynności prawne dokonane w ciągu 6 miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości z współnikami spółki, ich reprezentantami lub ich małżonkami, jak również ze spółkami powiązanymi, ich współnikami, reprezentantami lub małżonkami tych osób. Nie ma natomiast znaczenia czy chodzi o czynność jednostronną czy dwustronną. Zaprzeczaloby założeniu o racjonalności ustawodawcy przyjęcie, że w kontekście domniemania o pokrzywdzeniu wierzycieli czynnościami prawnymi upadłego dokonanymi w danym czasie i z danymi osobami, zachodzi dystynkcja co do skutku w postaci bezskuteczności tych czynności, pomiędzy czynnościami jednostronnymi a dwustronnymi. W art. 128 ust. 1 i 2 p.u.n. chodzi wszak o czynności dokonane przez upadłego wywołujące odpłatność, także w sytuacji gdy odpłatność ta stanowi realizację zobowiązania określonego wcześniej zawartą umową (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 listopada 2013 roku, IV CSK 157/13; z dnia 6 listopada 2009 roku, I CSK 154/09, OSNC - Zb. dodatkowy 2010 nr C, poz. 70).

Kwestionowane przez powoda czynności zostały dokonane przez upadłą na rzecz powiązanej z nią spółki. Powyższe nie było sporne pomiędzy stronami, zaś dobitnie potwierdza to fakt, że prezes zarządu upadłej i prezes zarządu pozwanego to ta sama osoba.

Po tych uwagach należy się zająć oceną, czy upadła dokonała czynności prawnych odpłatnych na rzecz pozwanego, o których mowa w pozwie. Jak już była mowa, nie ma wątpliwości, że czynnością taką była zapłata kwoty 120.000 euro przelewem z dnia 16 czerwca 2014 roku – nastąpiła na rachunek wskazany przez pozwanego jako rachunek płatności kwot z faktur wystawionych przez pozwanego upadłej. Przelew nastąpił nie tylko w okresie określonym (jako ochronny dla masy upadłości) w art. 128 ust. 2 p.u.n. w stosunku do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki (...) sp. z o.o., ale wręcz w takim okresie przed wydaniem postanowienia o ogłoszeniu upadłości wymienionej spółki (wniosek został złożony w dniu 23 czerwca 2014 roku). Nie ma zatem wątpliwości, że czynność ta była bezskuteczna w stosunku do masy upadłości, a to co pozwany uzyskał w jej wyniku podlega przekazaniu do masy, a skoro tego pozwany nie uczynił, to syndyk zasadnie domagał się zasądzenia (art. 134 ust. 1 p.u.n.).

Inaczej rzecz się ma z wskazanymi przez powoda kompensatami. Wprawdzie istnieje prawdopodobieństwo dokonania tych czynności prawnych, jako czynności odpłatnych, oraz nie zachodzi ograniczenie przyjęcia ich bezskuteczności również w sytuacji gdy upadła jest jednocześnie wierzycielem pozwanego, jednakże powód nie wykazał, że czynności te zostały faktycznie dokonane. Tym samym nie można stwierdzić, że doszło do uszczuplenia masy upadłości na rzecz pozwanego na skutek bezskutecznej w stosunku do masy czynności prawnej upadłej, o której mowa w art. 128 ust. 2 p.u.n. Nie ma więc podstaw do zasądzenia w tym zakresie na podstawie art. 134 ust. 1 p.u.n.

Powód nie przedstawił dokumentu obejmującego czynności kompensaty powołane w pozwie, a jedynie wydruki komputerowe, bez dowodu ich przedstawienia pozwanemu, których wygenerowanie – jak to zeznała księgowa upadłej A. K. – nie musiało służyć złożeniu oświadczenia pozwanemu, lecz celom ewidencyjnym i księgowym we własnych księgach i ewidencjach upadłej. Tym samym nie można na podstawie materiału przedstawionego przez powoda, przy zaprzeczeniu pozwanego, przyjąć, że upadła złożyła wobec pozwanego oświadczenie woli spełniające warunki określone w art. 60 i 61 § 1 k.c.

Nie sposób też przyjąć, że strony umówiły się w sprawie dokonania tej czynności w umowie powołanej przez powódkę jako Trójstronne porozumienie kompensaty z dnia 8 listopada 2013 roku. Z jej treści nie wynika, po pierwsze, że pozwany mógł dokonać zapłaty na rzecz upadłej w ten sposób, że doszło do umownej kompensaty wzajemnych

wierzytelności, a po drugie, kwota zobowiązania pozwanego – 6.418,26 euro, nie jest powiązana z żadnym tytułem a jej wysokość nie odpowiada wysokości wierzytelności objętych rzekomymi kompensatami.

Wreszcie po trzecie, Trójstronne porozumienie kompensaty z dnia 8 listopada 2013 roku zawiera zastrzeżenie, że w razie braku zapłaty wymienionej wyżej kwoty w terminie 5 dni roboczych po dniu dostarczenia pozwanemu podpisanego oryginału powołanej umowy, umowa wygasa. Nic nie wskazuje na to, że umowa została podpisana przez jej strony w różnym czasie. Nadto, rzekome kompensaty miały miejsce wiele miesięcy po jej zawarciu (nota bene pisma w sprawach ich dokonania nie wskazują umowy, która miałaby być ich podstawą), bowiem w dniach 31 maja i 31 sierpnia 2014 roku, a trudno zakładać, że przez ten czas nie rozpoczął biegu 5 dniowy termin do spełnienia świadczenia obowiązującego pozwanego, a tym samym że nie doszło do wykonania powołanej umowy, albo jej rozwiązania, a przez to odpadnięcia podstawy do dokonania kompensat, o których mowa w pozwie.

Mając na uwadze powyższe należało orzec jak w punktach I. i II. wyroku, przy czym odsetki ustawowe (od 1 stycznia 2016 roku odsetki ustawowe za opóźnienie), należne na podstawie art. 481 § 1 k.c., należało określić od dnia ogłoszenia upadłości – powód ma rację, że bezskuteczność czynności, prawnej uszczuplającej masę upadłości na rzecz pozwanego istniała w momencie ogłoszenia upadłości, a nawet wcześniej – co wynika z powiązania skutku bezskuteczności czynności prawnej z faktem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, a nie samym ogłoszeniem, toteż pozwany już w tym czasie znajdował się w opóźnieniu co do zapłaty na podstawie art. 134 ust. 1 p.u.n.

Zasądzenie w punkcie I. wyroku oraz co do kosztów nastąpiło na rzecz upadłej, bowiem legitymacja procesowa syndyka, uregulowana w art. 144 p.u.n. jest szczególnym podstawieniem procesowym, polegającym na tym, że z dniem ogłoszenia upadłości likwidacyjnej upadły traci legitymację procesową do występowania w sprawach dotyczących masy upadłości, natomiast pozostaje stroną w znaczeniu materialnoprawnym, jako podmiot czynności prawnej objętej sporem. Przez to świadczenia stanowiące przedmiot postępowania zasądzone są na rzecz lub od upadłego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2004 roku, IV CK 86/04; uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2009 roku, III CSK 244/08; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2011, V CZ 37/11)..

Treść rozstrzygnięcia w sprawie kosztów procesu uwzględnia zasadę wynikającą z art. 98 § 1 k.p.c., natomiast wobec wygrania sprawy przez powoda w wymiarze około 75% należało dokonać stosunkowego rozdzielenia kosztów (art. 100 k.p.c.) Obie strony poniosły jedynie koszty zastępstwa procesowego, obejmujące wynagrodzenie radcowskie (powód) oraz wynagrodzenie adwokackie (pozwany) przy uwzględnieniu uiszczenia przez strony opłat skarbowych od pełnomocnictw udzielonych pełnomocnikom procesowym stron. Koszty te wynoszą 14.417 złotych (§ 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych i § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie) a stosunkowe ich rozdzielenie określiło kwotę wskazaną w punkcie III wyroku. Na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, wobec ustawowego zwolnienia syndyka od kosztów sądowych, należało obciążyć kosztami opłaty pozwaną stosownie do zakresu przegrania sprawy, o czym orzeczono w punkcie IV.